

De onzekerheid, die overigens op dit terrein bestaat, maakt het zeer gewenst dat ook in Nederland onderzoek wordt verricht naar de incidentie van plotse dood, andere ongevallen en blessures bij sportbeoefening en trimmen, het preventieve effect van sportkeuring hierop, en de eventuele beschermende invloed van sportbeoefening en trimmen op het ontstaan van acute coronaire episoden. Resultaten van zulk onderzoek kunnen er toe bijdragen dat adviezen over trimmen op betere gronden kunnen worden gegeven en ongewenste neveneffecten zoveel mogelijk worden vermeden.

Sinds kort is begonnen met een inventarisatie-onderzoek naar plotse dood tijdens sport en trimmen, in overleg met de Nederlandse Hartstichting en de Vereniging voor Sport-

geneeskunde. In dit nummer (bl. 1694) wordt een beroep gedaan op de artsen die hiermee bekend zijn, of zullen worden, om hierover contact op te nemen met de onderzoekers.

LITERATUUR

- BAAK, M. A. VAN (1979) Proefschrift Nijmegen.
FROELICHER, V. F. (1977) *Cardiovasc. Clin.* 8, 11.
HASKELL, W. L. (1978) *Circulation* 57, 920.
KOSKENVUO, M. J. KARVONEN en V. RISSANEN (1978) *Amer. J. Cardiol.* 42, 114.
SIMOONS, M. L. en J. POOL (1976) *Geneesk. Sport* 9, 18.
Trim u fit (1972) Trimbrochure nr. 4. Nederlandse Hartstichting, Nederlandse Sportfederatie, 's-Gravenhage.

Februari 1979

BRIEVEN AAN DE REDACTIE

Het effect van het staken van langdurige antistolling wegens myocardinfarct bij ouderen; een dubbelblind onderzoek

PROF. DR. J. VREEKEN, TE AMSTERDAM

In het Tijdschrift van 14 juli 1979 beschrijven W. A. DE VRIES, J. C. P. TIJSEN, prof. H. DE JONGE, prof. dr. E. A. LOELIGER en dr. J. ROOS hun eerste resultaten die zij behaalden bij een patiëntengroep van 60 jaar en ouder die jaren geleden een hartinfarct hadden gehad en bij wie de coumarinetherapie gestaakt werd. Uit de resultaten van dit interessante en goed opgezette onderzoek blijkt dat de mortaliteit in de placebogroep 13,4% is en die in de behandelde groep 7,6%; de kans op recidiefinfarct bedraagt resp. 13,0% en 3,7% en de kans op mors subita is precies gelijk in beide groepen. De schrijvers stellen in hun brief aan de redactie (DE VRIES e.a. 1979) dat hierdoor „feitelijke gegevens worden geleverd inzake het te verwachten effect van het staken van langdurige anticoagulantia-therapie bij ouderen”. Dit is volkomen juist en ook goed geformuleerd.

Vrij snel na het verschijnen van de brief bleek mij al dat er nogal wat lezers zijn geweest die de uitslagen als volgt interpreteren: „Het nut van langdurig anticoagulantia-gebruik bij oudere patiënten met myocardinfarct staat nu wel vast” of „Patiënten met een myocardinfarct dienen inderdaad langdurig met coumarine behandeld te worden, aan een jarenlang bestaande controverse is nu blijkbaar een eind gekomen”.

Nu blijkt mij uit een rondschriften aan de Nederlandse artsen dat ook de fabrikant van een coumari-

nepreparaat tot de groep van lezers behoort die het onderzoek van DE VRIES e.a. (anders dan de schrijvers zelf) zodanig interpreteert dat het nut van orale anticoagulantia bij oudere patiënten met myocardinfarct is aangetoond. Ik meen er daarom goed aan te doen erop te wijzen dat het onderzoek van DE VRIES e.a. geen antwoord geeft — en ook niet kan geven — op de vraag of een patiënt na een myocardinfarct al dan niet jarenlang met coumarine behandeld moet worden. Het onderzoek van DE VRIES e.a. gaat nl. uit van een speciale geselecteerde groep: een groep mensen die jaren geleden een hartinfarct hadden en het nog steeds goed maken. Allerlei redenen om met anticoagulantia te stoppen (bloedingen, overlijden aan of invaliditeit door hersenbloedingen) zijn er in de jaren „uitgezeefd”, en dus blijft een speciale groep van „sterken” (statistisch is nl. 4 jaar na het hartinfarct 65% van de totale patiëntenpopulatie overleden) over.

Het enige dat uit het onderzoek van DE VRIES e.a. m.i. geconcludeerd mag worden is: iemand die jaren geleden een hartinfarct had, het goed maakt, geen contra-indicatie tegen coumarine heeft en die bovendien aan nog een aantal andere voorwaarden voldoet welke in het onderzoek van DE VRIES e.a. zijn gedefinieerd, kan beter niet stoppen met anticoagulantia, maar kan er beter mee doorgaan totdat zich een contra-indicatie voordoet.

Deze handelwijze geldt echter daarom nog niet noodzakelijkerwijs voor punt o: het verse infarct. De vraag of coumarine na een hartinfarct moet worden gegeven en hoelang, is door het onderzoek van DE VRIES e.a. dan ook niet opgelost. Nogmaals: DE VRIES e.a. hebben dat ook niet „geclaimd”.

LITERATUUR

VRIES, W. A. DE, J. G. P. TIJSSSEN, H. DE JONGE e.a. (1979)
Ned. T. Geneesk. 123, 1211.

Amsterdam, augustus 1979

BOEKAANKONDIGINGEN

Peripheral neuroendocrine interaction. Onder redactie van R. E. COUPLAND en W. G. FORSSMANN. 169 bl., 118 fig., 3 tabellen. Springer-Verlag, Berlijn 1978. Prijs: ingen. DM. 78,-.

Deze verzameling opstellen over verschillende onderwerpen op het gebied van de neurohistologie van perifere neuronen in relatie tot cellen met een endocriene functie omvat de verslagen van (op uitnodiging) gehouden voordrachten op een symposium gehouden te Basel, ter gelegenheid van het 4e Europese Anatomisch Congres in augustus 1977. Het is geenszins geschikt als algemene inleiding in dit gebied waarop kortelings allerlei vorderingen zijn gemaakt door de toepassing van autoradiografische, immunologische en fluorescentie-histochemische technieken. Het gebruik van vriesbreektechnieken en röntgenmicro-analyse op dit gebied worden eveneens besproken. Voor enigermate met deze materie vertrouwde lezers zijn verschillende nieuwe gezichtspunten te vinden omtrent bouw en innervatie van cellen in paraganglia, corpora carotica, cellen van het juxtaglomerulaire apparaat en andere cellen in de periferie met endocriene functie.

J. JAMES

K. WELJER, *Feline mammary tumours and dysplasias.* Proefschrift Universiteit van Amsterdam, 7 juni 1979 (promotor: prof. dr. J. F. HAMPE).

In dit proefschrift wordt verslag gedaan van een onderzoek naar het morfologische en biologische gedrag van mammatumoren bij katten, die geschikte proefdieren blijken te zijn om een aantal aspecten van mammatumoren bij de vrouw te bestuderen. Het onderzoek bij katten kan worden beschouwd als een stap halverwege tussen de pathologie van de muis en die van de mens. Het onderzoek heeft vooral betrekking op de morfologie en biologie, immunologische en virologische aspecten en op oestrogenreceptoren. Er wordt op grond van morfologische criteria een verfijnde classificatie van borsttumoren en overige afwijkingen ontworpen op basis van de WHO-indeling. Dergelijke onderzoeken zijn van uitermate groot belang, want alleen wanneer we meer te weten komen over histologie van de normale mamma, van benigne afwijkingen, pre-maligne afwijkingen, gedrag van carcinoma in situ e.d. kan een solide basis worden gevormd om na te gaan in hoeverre bevolkingsonderzoeken op mammacarcinoom van nut zijn en kan op grond van histologische criteria worden aangegeven welke therapie in elk individueel geval de beste is.

Op de lange en moeilijke weg om meer te weten te komen over het gedrag van de mamma en vooral over „high risk”-situaties, is dit proefschrift een goed uitgangspunt voor verder onderzoek.

A. ZWAVELING

Current therapy 1979. Latest approved methods of treatment for the practicing physician. Onder redactie van H. F. CONN. 950 bl., fig., tabellen. Saunders, Philadelphia 1979. Prijs: geb. £ 19,-.

Dit is geen herziene nieuwe druk, maar een geheel nieuwe „Conn”, geschreven door een vrijwel geheel ververst team van medewerkers, waarbij de lijn duidelijk omgebogen is van de „autoriteiten” naar de „coming young men”. Tevens is de redactiestaf aarzelend begonnen met het aantrekken van buitenlanders (hoofdzakelijk Canadezen), soms met een duidelijk provocerende bijbedoeling, zoals voor het hoofdstuk waarin een bekende Duitse diabetoloog een uit zijn land afkomstige behandeling van acute pancreatitis veroordeelt. De instelling ten opzichte van nieuwe aanwinsten in het geneesmiddelenpakket, voor zover in de V.S. beschikbaar, is positiever geworden, en die t.o.v. oude pharmaca kritischer. Het formaat en de, alleszins redelijke, prijs zijn gelijk gebleven. Men kan slechts de grootste bewondering hebben voor de wijze waarop dit standaardwerk jong wordt gehouden. Een „must” voor iedere internist en ziekenhuisbibliotheek.

L. OFFERHAUS

H. PLESSNER, *Hoe de mens bestaan kan.* Inleiding in de wijsgerige antropologie. (Uit het Duits vertaald.) 120 bl. Samsom. Alphen aan den Rijn 1978. Prijs: ingen. f 22,50.

HEIN RUIJGERS leverde een uitstekende vertaling benevens een zorgvuldige inleiding en verklarende noten. Het werkje van de nu reeds 87-jarige auteur dateert van 1961. Zijn visie op de biologie van de mens is niet up-to-date en naar mijn mening ook niet overtuigend. Zijn filosofie is bedoeld en ook geschikt om de lezer tot nadenken te bewegen. Degene, die daar geen bezwaar tegen heeft, zal het boekje zeker bevallen.

A. DE FROE

G. E. SCHULZ en R. H. SCHIRMER, *Principles of protein structure.* 314 bl., 89 fig., 37 tabellen. Springer-Verlag, Berlijn 1979. Prijs: geb. DM. 54,-.

In vitro aspects of erythropoiesis. Onder redactie van M. J. MURPHY. 280 bl., 192 fig., 79 tabellen. Springer-Verlag, New York 1978. Prijs: geb. DM. 78,-.

DDT and its derivatives. (Environmental health criteria 9.) 194 bl. World Health Organization, Genève 1979. Prijs: ingen. Zw.fr. 16,-.